

Paolo Cognetti

DIVJI DEČEK

Gorski dnevnik

Paolo Cognetti
DIVJI DEČEK
Gorski dnevnik

Prevedel Jernej Šček

Ljubljana 2022

Paolo Cognetti
DIVJI DEČEK: GORSKI DNEVNIK

IL RAGAZZO SELVATICO: QUADERNO DI MONTAGNA

Copyright © 2013 Cart'armata edizioni srl/Terre di mezzo Editore

This edition published in agreement with the Proprietor through
MalaTesta Literary Agency, Milan.

© za Slovenijo UMco, 2022. Vse pravice pridržane.

Prevedel: Jernej Šček
Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.
Zbirka Odkrito

Odgovorni urednik: Samo Rugelj
Knjigo uredila: Renate Rugelj
Jezikovni pregled: Mira Turk Škraba
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič
Sliki na naslovnici in ovitku: iStock
Tisk: Primitus, d. o. o.
Naklada: 400 izvodov, 1. natis
Ljubljana 2022

Knjižno delo je izšlo v okviru programa, ki ga sofinancira
Javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez
pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje,
javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela
ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni
fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.131.1-311.2

COGNETTI, Paolo

Divji deček : gorski dnevnik / Paolo Cognetti ; prevedel Jernej
Šček. - 1. natis. - Ljubljana : UMco, 2022. - (Zbirka Odkrito)

Prevod dela: Il ragazzo selvatico

ISBN 978-961-7136-33-3

COBISS.SI-ID 109360899

UMco d.d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana, tel.: 01/ 520 18 39
e-naslov: bukla-urednistvo@umco.si, spletna stran: www.bukla.si

*Ta knjiga je za Gabrieleja in Remigia,
moja gorska učitelja.*

*In v spomin na Chrisa McCandlessa,
duhovnega vodnika.*

Vsebina

Zima, čas spanja

V mestu	13
---------	----

Pomlad, čas samote in opazovanja

Hiše	21
Topografija	29
Sneg	37
Zelenjavni vrt	43
Noč	49
Sosedje	57

Poletje, čas prijateljstva in pustolovščine

Kam greš, pastir	67
Seno	77
Koze	85
Bivak	91
V planinski koči	99
Steklenica dobrega	105
Jok	113

Jesen, čas pisanja

Vrnitev	121
Besednjak	127
Obisk pri koči	135
Prav srečen pes	139
Kravji bal	145
V belem	151
Poslednji požirek	155

»Mestni človek ne počenja samo svinjarij.« pogovor z avtorjem knjige	161
---	-----

*Bila sem tistega dne, ki raste visoko
čez jelke,
preko polj in gora iz žarkov
hodila,
suha jezera bredla – ko skrivni
spev so prišepetavali
ujeti valovi,
prek belih nabrežij, kličoč po imenu
beli svišč
dremavi.
Sanjarila v snegu brezdanjega
cvetnega mesta
pod zemljo –
bila sem v gorah
kakor cvet bodeči –
in v skale strmela,
v visoke čeri
vetrovnih morja –
pri sebi prepevala oddaljeno
poletje, ki je z grenkobo
rjastega sleča
v meni rdelo kri.*

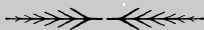
– ANTONIA POZZI, SNEŽIŠČA*

---

* Za vse avtoričine navedke glej Antonia Pozzi, *Parole*. Garzanti, Milano 2001.

**Zima,
čas spanja**

V mestu

PRED LETI SEM PRESTAJAL težko zimo. Zdaj ne vidim razloga, da bi vrtal po izvoru boleče preteklosti. Pri tridesetih sem se počutil izčrpan, izgubljen in potrtn kakor ob klavrnem razsulu podjetja, v katerega si stavil vse. Prihodnost se mi je takrat zdela vsaj tako nepredstavljiva, kot so počitnice v bolezni in dežju. Vse sem dal od sebe. In kaj dobil v zameno? Zabijal sem čas med knjigarno, železnino, lokalom pod hišo in posteljo, zastrmel v belino milanskega neba. Predvsem pa nisem pisal, kar je zame, kot da ne bi spal ali jedel: takšne praznine v sebi še nisem občutil.

Romani so me v tistih mesecih odbijali, požiral pa sem zgodbe o ljudeh, ki so iz odpora do sveta stremeli po gozdni samoti. Požiral sem knjigi *Walden* Henryja Davida Thoreauja in *Zgodba neke gore** Éliséeja Reclusa.

---

* Glej Élisée Reclus, *Storia di una montagna*. Tararà, Verbania 2008.

Pustolovščina Chrisa McCandlessa iz pripovedi Jona Krakauerja *V divjini** mi je segla v srce. Najbrž zato, ker se vanjo ni podal kak filozof iz 19. stoletja, temveč mladenič mojih let, ki je pri dvaindvajsetih obrnil hrbet mestu, družini, študiju, svetli prihodnosti po meri zahodne kulture in izginil na samotarski potep, ki se je na Aljaski končal s smrtjo zaradi izstradanosti. Ko je zgodba prišla v javnost, so jo mnogi označili za idealističen beg pred resničnostjo ali celo nagon po smrti. Meni je zlezla pod kožo, požiral sem jo z očmi. Chrisu je sicer ni uspelo prelitati v knjigo, morda tega sploh ni nameraval, je pa oboževal Thoreauja in je njegovo življenjsko vodilo vzel za svoje:

»V gozd sem odšel, ker sem hotel živeti premišljeno, se soočiti le z bistvenimi življenjskimi dejstvi, in hotel sem ugotoviti, ali se ne bi mogel naučiti tistega, o čemer me življenje mora poučiti, ne pa da bi, ko bi se bližala smrt, odkril, da nisem živel. Nisem hotel živeti tistega, kar ni življenje, živeti je tako dragoceno; prav tako se nisem hotel vdati v usodo, razen če bi bilo res nujno. Hotel sem živeti globoko

---

* Glej Jon Krakauer, *V divjini*. Prevedla Neva Stojko. V. B. Z., Ljubljana 2008.

in izsesati ves mozeg življenja, živeti tako neupogljivo in špartansko, da bi pregnal vse, kar ni življenje, živeti z velikimi zamahi in na rezilu noža, stisniti življenje v kot in ga skrčiti na najmanjšo možno mero, in če bi se pokazalo za pritlehno, no, potem zajeti vso njegovo resnično pritlehnost in z njo seznaniti svet; če pa bi se izkazalo za vzvišeno, vedeti to iz izkušnje in biti sposoben o tem zvesto poročati na svojem naslednjem popotovanju.«*

Po hribih nisem lazil že dolgih deset let. Do dvajsetih sem vsako poletje preživel v gorah. Mestnemu otroku, vzrejenemu v stanovanju, odraslemu v četrti, v kateri se ni dalo stopiti na dvorišče ali na ulico, so pomenile najčistejšo obliko svobode. Na visokogorsko gibanje sem se po začetnem šoku postopoma privadil, kakor se otrok nauči plavati s tem, ko ga odrasli pahne v vodo; pri osmih ali devetih sem zateptal ledenike in zatipal skalo, dokler nisem raje kot po ulicah rojstnega mesta hodil po gorskih stezah. Deset mesecev na leto sem bil utesnjen v čednost oblačil in poslušnost oblastem in pravilom; v gorah sem se lahko vsega otresel in

---

* Henry David Thoreau, *Walden: življenje v gozdu: 1854*. Prevedla Mojca Dobnikar. Sanje, Ljubljana 2016.

sprostil svojo pravo naravo. Bila je povsem drugačna svoboda od svobode tistih, ki svobodno potujejo, se srečujejo, vso noč popivajo, prepevajo in osvajajo ženske, ki svobodno izbirajo sopotnika za velike podvige. Veš da cenim vso to svobodnost, ki sem jo pri dvajsetih preizkusil do dna, a po desetletju sem skoraj pozabil, kako zgleda samotarjenje v gozdu, potapljanje v potoku, tek po robu grebena, nad katerim se odpira le nebo. V mladih letih sem nabral tisoče srečnih spominov. Pomeščanjen mladi mož, kakršen sem postal, je bil videti pravo nasprotje divjega dečka iz otroštva – tako je v meni zrasla želja, da bi ga ponovno poiskal. Nisem čutil potrebe po odhajanju, temveč po prihajanju; ne želje po odkritju neznanega v meni, temveč po najdbi vsega starega in globokega, kar sem spotoma izgubil.

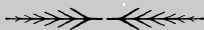
Privarčeval sem lepo vsotico, dovolj za nekajmesečno preživetje brez službe. Streho nad glavo sem iskal čim dlje od naselij, čim bolj visoko. Mogoče je res, da v Alpah ni divjih prostranosti, za doživetje, ki sem ga iskal, vendar ni bilo treba do Aljaske. Primerno zatočišče sem na pomlad izsledil v dolini, ki teče vzporedno s

tisto, v kateri sem odrasel: koča iz lesa in kamna je na višini 1900 metrov stala tam, kjer zadnje iglavce spodrivajo poletni pašniki. Čeprav sem to gorsko pokrajino poznal kot lastni žep, ker me je pot v mladosti pogosto zanesla v sosednja pobočja, sem bil tam prvič. Koča je stala kakih deset kilometrov od najbližje vasi in le nekaj minut hoda od zaselka, ki je bil obljuden le v poletnih in zimskih mesecih; ko sem se tja pritolkel 25. aprila, ni bilo žive duše. Travniki v okrasto rjavih barvah odjuge se še niso prebudili iz zimskega spanja, na osojah je predel sneg. Parkiral sem na izteku asfaltne ceste. Si oprtal nahrbtnik in zakorakal po mulatjeri navzgor, skozi gozd in čez zasneženi pašnik do gruče ruševinastih bajt, med katerimi je bila obnovljena le ena, tista, ki sem jo sam najel. Pred njenim pragom sem pogledal čez ramo: vsenakrog le gozdovje, travniki in razvaline, na obzorju gore, ki z juga v smeri Gran Paradisa sklepajo dolino Aoste, v hlodu zajeti izvirek, ostanki suhega zidka, šumenje potoka. To bo moj svet za lep čas, ki ga še nisem določil, ker nisem vedel, kaj mi prinaša. Pogrebno sivo nebo je naznanjalo ledeno hladno somračno jutro. Še zdaleč nisem imel namena postati žrtev mučenja; če bi tam zgoraj našel kaj dobrega, bi ostal, a lahko bi me zajel še hujši brezup,

in v tem primeru sem bil pripravljen na umik. S sabo sem navlekel kup knjig in zvezkov. V upanju, da bi mi čas povrnil pisateljski navdih. Nenadoma me je zazeblo, moral sem se zaviti v pulover, zanetiti ogenj; odpahnil sem vrata in stopil v svoj novi dom.

Pomlad,
čas samote in opazovanja

Hiše

NEKAKŠNA GANLJIVOST SPREMLJA pomladansko odpiranje gorske koč. Sobe, ki so ostale po več mesecev zaprte, podrejene samovolji mraza, z zatemnjenimi strešnimi okni pod snežno odejo, sem odpiral na stežaj. S prstom sem božal po mizi, stolu in policah, na katerih je ležala debela plast prahu kakor pozabljeni pepel v ognjišču. Ali se hiše na svoj način zavedajo minevanja časa? Ali jim zima mine v trenutku? Spomnil sem se, kako sem pred desetimi leti zadnjič prestopil tisti prag, dolgo zazrt v okolico. Zdajšnji povratek sem doživljal drugače, ne več z očmi, temveč z nosom – vonj po smoli me je prepričal, da sem končno spet doma. Koči sem zastavil vprašanje: Je bila zima strupena? Kako je morala stokati in škripati v januarskih nočeh, ko temperatura na visokem pade na minus dvajset, potem pa je zajemala blede marčevsko sonce, z mlačnimi zidovi, s kapljajočim snegom v žlebovih. Če je smoter

vsake hiše, sem razmišljal pri sebi, ta, da v njej kdo živi, jo je spremljanje moža, ki je zopet hodil gori doli z drvni v naročju, kuril peč, si v kuhinjskem lijaku umival roke, najbrž navdajalo s svojstveno srečo. Njena voda iz snega in skale je naposled pognala po zidovju kakor drevesna limfa, njen ogenj kakor krvni obtok po telesu.

Mario Rigoni Stern je v kratki zgodbi z naslovom *Moje štiri hiše*,* ki jo obožujem, svoja življenjska obdobja ubesedil skozi zgodbo naseljenih hiš. Le nekatere od njih so resnično obstoječe; človek v hiši prebiva tudi takrat, ko si jo zamišlja ali izposoja od tujega spomina. Prva v vrsti je bila izgubljena: zgodovinsko, štiristo let staro domovanje Sternovih, uničeno v veliki vojni. Mario, letnik 1921, je o njej izvedel iz pripovedovanja starejših; to je bil kraj, v katerem bi se želel roditi, vezivo med družino in domačo zemljo, občutje domovinske pripadnosti, ki za gorjane ne sovпада z državnostjo, temveč z jezikom, z imeni stvari in krajev, sezonskih opravil in njihovega dobrega opravljanja. Druga je bila resnična, hiša otroških let,

---

* Mario Rigoni Stern, »Življenja s planine«, v: *Sodobnost*, let. 85, št. 10 (oktober 2021). Izbor, prevod in slovarček Jernej Šček.

polna skrivnostnih koticikov, kakor vsaka, v kateri človek preživi svoje otroštvo. Tretja je bila domišljajska: Mario je leta 1945 v ujetniškem taborišču staknil list papirja in svinčnik ter dolge dneve gladu preživljal z risanjem nove hiše. V mislih jo je postavil na sredo visokogorske jase; tam bi se preživljal z lovom, knjigami in samoto in se od vojne zdravil kakor Nick Adams v Hemingwayevi zbirki *Velika reka z dvema srcema*. Tista skica ga je dolgo varovala pred obupom. Četrto hišo je zgradil za res in v njej preživel pol stoletja; pred oknom gozdič, čebelnjak, srnjaki na paši, zelenjavni vrt in skladovnica drv, v njej »moja žena, moje knjige, moje slike, vino in spomini ...«. *

Živeti v hiši, ki si jo zgradil z lastnimi rokami, najbrž prinaša neizmeren mir. Sam nisem imel te sreče: koč, v kateri sem stanoval, so gorjani kdo ve kdaj postavili za zavetje živine in ljudi med poletno pašo v planinah in jo kakih deset let prej prenovili in opremili z vsem udobjem. Koča je bila dvosobna: v pritličju, kjer je nekoč stal hlev je bila kopalnica in spalnica z omaro, predalnikom in pečjo, v prvem nadstropju pa kuhinja, kavč, miza s klopema in stolom. Zidovi iz živega kamna so

---

* Mario Rigoni Stern, »Življenja s planine«.

od izgradnje ostali nedotaknjeni, med božanjem sten sem se spraševal, koliko rok, lesnega dima, živinskega diha, polentine in mlečne pare se jih je že dotaknilo. Iz rež med kamni je tu pa tam štrlel debel žebelj ali na pol zoglenela lesena kljuka. Kaj vse so obešali nanjo, kdo jo je zabil? Čeprav so hišo zaklinjali duhovi, me ni bilo strah; imel sem občutek, da s hribovskimi predniki sobivam, jih spoznavam skozi prostor in obliko predmetov med sajastim zidovjem.

Na pol porušeno hišo, v kateri sem preživel otroška poletja, so kot hotel zgradili leta 1855. Stala je na robu vasi, vrh bukovega drevoreda ob vznožju slapa, ki je v poznopoletnih nalivih kipel. Plošča na olupljenem ometu pročelja je spominjala na obisk kraljice Margerite Savojske iz časov, ko je mehanična delavnica še služila kot plesna dvorana, njena s plevelom poraščena streha pa kot terasa za popoldanske čajanke. Hotel je obratoval tja do tridesetih let, med vojno so se vanj naselili nacisti, po vojni pa je šel v prodajo; pol stoletja kasneje je bil videti kot porušena graščina s slavno preteklostjo. Lastnici, ostareli sestri, sta ga razdelili na več stanovanj in nekaj zaslužili s poletno najemnino, medtem ko je v preostalih mesecih

ostajal zaprt. Brez vzdrževanja in ogrevanja je hotel iz zime v zimo plačeval večji davek. Smrtni udarec mu je zadalo aprilsko sneženje leta 1986. Del zgradbe je tedaj odnesel plaz, eno krilo so razglasili za nevarno območje. Na neporušenih zidovih so se naslednjo pomlad pojavile globoke razpoke, z leti so se na kupih neodstranjenih ruševin razbohotile koprive. Bolj kot uničenja pa se spominjam osuplosti nad snežno odejo v zgodnjem juliju, tako debelo, zamrznjeno in zbito, da smo po njej drčali s sanmi. To bo zame za vedno ostalo *poletje snežnega plazu*.

Mestnega otroka, kakršen sem bil, je prevzemal občutek, da vstopam v drug čas. V dobo kuhinj s kamnitim koritom in kopalnic s kadjo in škafi iz litega železa. Na stropu podstrešne spalnice sta se iskrili izrezljani dekliški imeni: Angela in Maddalena. Vedel sem, da je nekoč v teh prostorih bivala služničad, spraševal sem se, ali sta Angela in Maddalena na začetku stoletja stregli kaki dvorjanki in si domišljjal njune večerne pogovore. Kdo ve, ali imajo hiše svojo dušo, zase vem, da sem v tisti pustil lep kos svoje; v njej sem preživel dvajset let, od leta 1979 dalje, po dva meseca naenkrat. S koncem stoletja je nastopil tudi konec starega hotela: prodan, porušen in na novo prezidan v

stanovanjski blok. Od tistega kraja, z besedami Rigonija Sterna, »danes ostajajo le te besede«.*

Ob pogledu na snežne zaplate sredi pašnika pred koč sem se spomnil na poletje snežnega plazu. Kljub senčni zaščiti gozdiča so se talile iz dneva v dan. Vodni potočki so odtekali po trati navzdol, odkrivajoč črno in mokro zemljo, kakor ožgano travo. Ptičke z belim trebuhom in temnim hrbtom so zobale prst na robu snežišča. Prinesel sem knjigo, da bi jih poskusil razpoznati, in se skoraj prepričal, da je šlo za alpske ščinkavce. »Iščejo ličinke,« je pisalo, »v zemlji, namočeni z mokroto iz staljenega ledu, in gnezdiijo v skalnih votlinah ali razpokah v zidovju gorskih koč.« Dva sta zagnezdila prav nad mojim tramom v slemenu, v zavetnem in temnem kotičku med gredo in streho. Preletavala sta sem ter tja med travnikom in gnezdodom ter mi pri kosilu za okensko mizo delala družbo.

Popoldan se je dvigala gosta megla, kadila se je iz doline, plezala med tratami in gozdovi ter naposled vse ovila. S to belo odejo sem se prekrival do mraka. Na večer brez lune in zvezd me je v posteljo pospremil z rahlim sneženjem pomešani dežek.

---

* Mario Rigoni Stern, »Življenja s planine«.

Zvečer nisem mogel zaspati. Od nevajenosti na višino mi je srce utripalo hitreje kot običajno, kot bi mi bobnelo v prsih. Zvok je drugačen od vonja, da te zaziblje, da te vsak šum ne zdrzne, traja dlje časa. Izbuljenih oči sem strmел v strop in si mislil: to je žerjavica, ki cvileč pregoreva v kaminu. To je pogonski motorček starega hladilnika. To je dež na skrilasti strehi. Kaj pa koraki na prostem ob treh zjutraj, kaj so to? Okrog bajte krožijo, omahujejo pred vrati – v mestu bi nagonsko pomislil na tatvino. Tam zgoraj sem se obračal na svojo razumsko presojo in se prepričeval, da gre le za obisk divjadi na lovu. Ni zaleglo. Vso noč sem prebedel, dokler nisem ob prvem svitu premagano vstal in na ogenj pristavil kavo.

Topografija

ÉLISÉE RECLUS, ZARADI SVOJIH IDEJ dolgo izgnani francoski geograf in anarhist iz 19. stoletja, piše: »Gorska krajina z vsakega vršaca, iz vsakega prepada, z vsakega pobočja kaže drugačno podobo, drug obraz. Vsaka gora je gorska skupina zase, kakor je morski val sredi morja poln nešteti malih razgibanih valov. Kdor hoče v celoti zaobjeti to gorsko arhitekturo, jo mora preučiti in prehoditi z vsemi čuti, splezati po vsaki strmini, prodreti v najožjo sotesko. Kdor ji želi priti do živega, bo kakor v vseh stvareh odkril neskončnost.«

V tem duhu sem odprl vrata pustolovščini. Zakorakal po stezi za kočo in zagrizel kolena, da bi ugotovil, kam vodi. Priplesal sem do macesnovega gozdiča, kjer se je med visoka in gola debela tu pa tam pomešala mlajša jelka. Jelkov gozd se je v višjih legah vse bolj redčil; na prisojnih livadah so že vzcveteli prvi žafrani, a za robom, če sem stopil iz južnih na zahodna pobočja, so travnike zamenjala snežišča.